

Семененко І. В., викладач
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
Національний дендрологічний парк
«Софіївка» НАН України
e-mail: Ira-vasilcova@mail.ru

**ДЕКОРАТИВНІ ОЗНАКИ ІНТРОДУКОВАНИХ СОРТІВ *HIBISCUS SYRIACUS* L. В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНОГО ДЕНДРОПАРКУ
“СОФІЇВКА” НАН УКРАЇНИ**

Для встановлення цінності інтродуцентів при використанні їх у різноманітних об'єктах озеленення першочергову роль відіграє оцінка їхньої декоративності. В останній час особлива перевага надається новим видам, що квітнуть і проявляють декоративність тривалий час. Такими інтродуцентами можуть бути сорти виду *Hibiscus syriacus* L., яких нараховується близько 4000, а на території України інтродуковано близько 20.

Не зважаючи на те, що *Hibiscus syriacus* L. давно відомий як декоративна культура, даних про його декоративні та господарсько-біологічні властивості не достатньо. У зв'язку з цим, для оцінки декоративних ознак виду *Hibiscus syriacus* L., в умовах Національного дендропарку “Софіївка” НАН України нами проведено обстеження інтродукованих сортів '*Oiseau Bleu*', '*Russian Violet*', '*Totus Albus*', '*Hamabo*'.

Декоративну цінність досліджуваних рослин визначали у відкритому ґрунті під час фенологічних спостережень впродовж 2014-2015 рр. Оскільки методики оцінки сортів *Hibiscus syriacus* L. за їх декоративними і господарсько-біологічними властивостями на даний момент відсутні, ми використовували методичні вказівки, розроблені на основі методики Державного сортовипробування сільськогосподарських культур (1968) та методичних розробок В. Н. Білова (1978), Є. М. Залевської (1991), а також користувалися

шкалою комплексної оцінки декоративних ознак деревних рослин О. Г. Хороших і О. В. Хороших, 1999 р. При візуальній оцінці декоративності інтродукованих сортів *Hibiscus syriacus* L. за даною методикою враховували архітектуру крони, листків, квіток та плодів. Ці морфологічні ознаки мають відповідну деталізацію, яким присвоюється оцінка декоративності в балах: 1 – мала, 2 – середня, 3 – висока [6].

Сорти виду *Hibiscus syriacus* L. – це переважно кущі, що приваблюють своїми квітами в період цвітіння, формою та забарвленням листків. Вони активно застосовуються в зеленому будівництві, оскільки мають високу декоративність та великий асортимент. Рослини легко розмножуються, зимо- та посухостійкі, надають перевагу добре освітленим місцям [1].

Hibiscus syriacus L. – декоративний чагарник, квіти правильні, двостатеві, пелюсток віночка – 5, чашолистків – 5, зрощених до середини, тичинкові нитки зрослися в трубку, яка коротше віночка. Пилок у гібіскуса сірійського утворюється у великій кількості. Пилкові зерна великі, білі, “борошнисті” на дотик. Плід – п’ятигранна багатонасінна коробочка яйцеподібної форми. Насіння ниркоподібної форми, 3-4 мм завдовжки, темно-коричневе або сірувате, з щільною оболонкою і характерним опушенням [4].

Зовнішній вигляд всієї рослини, забарвлення та форма листків, квіток та плодів змінюються протягом року, вегетації, а інколи навіть і дня. Тому декоративні ознаки рослин розглядалися, враховуючи сезонні зміни. Найвища декоративність сортів малопоширеного виду *Hibiscus syriacus* L. спостерігається під час цвітіння.

Листовий апарат у різних сортів *Hibiscus syriacus* L. добре розвинений і значно варіює в сортовому розрізі. Високі декоративні властивості належать сортам, у яких листова пластинка має симетричну ромбічну форму. Сорти і форми, для яких характерні яскраво-зелені листки, мають найвищі декоративні властивості.

В результаті опрацювання літературних джерел та спостереження за досліджуваними сортами *Hibiscus syriacus* L., нами виявлено численне

різноманіття в забарвленні пелюсток віночка квітки. Найчастіше зустрічаються рослини з рожево-бузковим забарвленням (близько 80%), дещо рідше – пурпурові з малиною плямою в центрі та білі з червоною плямою в центрі (до 20%). Рослини з чисто білими або яскраво-малиновими квітами зустрічаються рідко. Іноді зустрічаються екземпляри з “сегментованим” забарвленням віночка. Наприклад, на основному білому фоні по краю пелюсток розташовані клиновидні мазки червоно-малинових відтінків.

Колірна палітра забарвлення віночка квітів інтродукованих сортів досить широка. Серед досліджуваних нами сортів виду *Hibiscus syriacus* L. зустрічається наступна різноманітність: квіти сорту '*Oiseau Bleu*' забарвлені в яскраво-фіолетовий відтінок, сорт '*Russian Violet*' має яскраво малинові квіти з темною плямою в центрі, сорт '*Totus Albus*' виділяється простими квітами яскравого білого кольору, у сорту '*Hamabo*' квітки прості, біло-рожеві з яскраво вираженими жилками темнішого кольору. Також, в результаті досліджень нами було виявлено відмінність досліджуваних сортів за розміром і формою квітки. Зустрічаються форми з дрібними (діаметр 3-4 см), середніми (6-8 см) і великими (10-12 см) квітками [4].

В результаті проведених досліджень серед досліджуваних сортів виділені наступні варіації за формою пелюсток: довгасто-яйцеподібні, веслоподібні і широкоовальні; за типом складання пелюсток у бутоні: роздільнопелюсткові, з напіврозділеними пелюстками і спіралеподібні; за формою квітки: колесоподібні або дископодібні та дзвоникоподібні. Також серед інтродуцентів відомі сорти з простими, махровими і напівмахровими квітками.

Однією з декоративних особливостей є стійкість квіток до зовнішніх умов середовища. Більш високі декоративні властивості мають сорти і форми, у яких щільна текстура пелюсток та протягом цвітіння зберігається яскраве забарвлення [3].

Форма куща у *Hibiscus syriacus* L. варіює від вузькопірамідальної до широкоовальної, овальної та оберненояйцеподібної. Найкращі декоративні ознаки мають сорти, для яких характерний компактний кущ правильної форми.

Декоративність сорту залежить від кількості відкритих одночасно квітів. При розкриванні одночасно не менше 25% всіх квітів сорт можна вважати яскраво квітучим.

За комплексною оцінкою досліджувані інтродуковані сорти виду *Hibiscus syriacus* L., мали високу і середню декоративність [2].

Таким чином проведені дослідження по визначенню декоративних ознак сортів *Hibiscus syriacus* L., дали можливість більш об'єктивно оцінити потенціал сортів і виділити кращі з них для декоративного садівництва та використання в озелененні міських територій, парків, ботанічних садів та присадибних ділянок.

Список використаних джерел

1. Білоус В. І. Декоративне садівництво (основи квітникарства, дендрології та озеленення) : [підручник] / В. І. Білоус. – Умань, 2005. – 296 с.
2. Былов В. Основы сравнительной сортооценки декоративных растений // Интродукция и селекция цветочно-декоративных растений / В.Былов – М. : 1978, С.7-32.
3. Залевская Е. М. Ритм развития гибридных гибискусов и опыт оценки их декоративных и хозяйственно-биологических признаков // Интродукция и акклиматизация растений. / Е. М. Залевская. – Ташкент : Изд-воА УзССР, 1991.– С. 36-41.
4. Карпун Ю. Н. Субтропическая декоративная дендрология: Справочник. / Ю. Н. Карпун. – СПб, 2010. – 580 с.
5. Косенко И. С. Интродукция видов и форм рода *Corylus* в Украине и в дендропарке “Софиевка” // Zabytkowe ogrody oraz problemy ich ochrony: Materiały z międzynarod. symp., Bolestraszyce, 22-24 wrzesień 1994 / И. С. Косенко. – Bolestraszyce, 1995. – S. 121-126.
6. Методика государственного сортоиспытания сельскохозяйственных культур ур. Вып. №6 (декоративне культуры). – М. : Колос, 1968. – 223 с.